

Tre breve fra Laurids Engelstoft til hans søn.

Meddelt af P. Engelstoft.

De nedenfor trykte breve er skrevne af Laurids Engelstoft til hans søstersøn og adoptivsøn Christian Thorning Engelstoft (1805—89), senere biskop i Fyn, som faderlige formaninger ved tre mærkepæle i hans akademiske liv. Det første brev er dateret 7de novb. 1822, et par uger efter at C. Th. Engelstoft var bleven indskrevet ved universitetet; det andet, der er udateret, maa stamme fra tiden efter hans fuldendelse af anden eksamen 16de okt. 1823, og endelig er det tredie skrevet samme dag, 11te januar 1827, som sønnen tog teologisk embedseksamen.

Saa vel ved deres klare og elegante form som ved den dybt humane og fornemme livsvisdom, der præger deres indhold, hævder brevene sig som ægte værker af Laurids Engelstofts pen og giver et saa karakteristisk billede af ham selv, at der synes at være grund til at offentliggøre dem.

Originalerne er i familiens eje.}

I.

Min kiære Søn! }

Endskiønt du, efter den Underviisning, jeg har givet dig, efter de Exempler, mellem hvilke du hos mig er opdraget, og efter hvad du daglig af mig har hørt yttre, ikke kan være uvidende om, hvorledes jeg ønsker, at du skal tænke og handle, holder jeg det dog ikke for unyttigt nu, da den Tid er kommen, at du skal begynde at styre dine egne Trin, at meddele dig, eller rettere til din Eftertanke og Efterfølgelse at fornye i din Erindring nogle Hovedregler, som jeg formedelst min Kiærlighed til dig og for dit eget Bedstes Skyld ønsker, at du især vil indprente dig og have for Øie.

Først og fornemmelig skal du altid frygte Gud, saa at Tanken om det høieste Væsen stedse er nærværende for din Siel. Dette vil mere end noget andet befæste dine Trin paa Dydens Vei og hielpe dig til at bevare en god Samvittighed, hvilket er Hovedsagen.

Hav dernæst den største Agtelse for din egen Natur, ved hvilken du som Fornuftvæsen er beslægtet med Guddommen selv, og lad din hele Tænke- og Handlemaade vidne om, hvor meget du i denne Henseende føler din Værdighed. Denne Selvagt vil afholde dig fra Alt, som kan vanære eller fornedre dig, og paaminde dig om det, hvorved du kan hæve og pryde dig selv. K u n d - s k a b og D y d er det, hvorpaa al sand Menneskeadel allene beroer.

Arbeid uafsladelig paa at udvide dine Kundskaber og overhoved at fremme din egen Aandsdannelse. Ligesom ingen Bestræbelse i sig selv er skønnere og værdigere, saaledes er der ei heller nogen, som skiænker saa herlige Belønninger.

Benyt med stadig Flid, Agtpaaagivenhed og Orden de academiske Forelæsninger, og forbind dermed troligen et tænksomt Privatstudium efter de Veiledninger, som gives dig af de Ældre og Kyndigere. Øv dig i at t æ n k e, og i at bruge din Fornuft, som den ædlest Gave, vi have af Gud. Lad din Fornuft altid faae Herredømmet over baade Phantasien og Følelsen. Stræb i Alt efter k l a r e Begreber og t y d e l i g Indsigt, og lad dine Domme og Meninger allene bestemmes ved Grunde, som din Fornuft erkiender og bifalder.

Vær b e s k e d e n. Denne Egenskab, der pryder selv de største Mænd, anbefaler i Særdeleshed Ynglingen, og vinder ham mere end Noget de Ældres Godhed og Yndest, ligesom dens Mangel allevegne mishager. Viis dig derfor altid beskeden i Ord og Yttringer, i Adfærd og Manerer, og læg nøie Mærke til, hvad i denne Henseende mishager og misbilliges hos andre unge Mennesker, skye indtil det mindste Anstrøg af Noget, der kunde ligne det Friskfyrierie og Lapserie, som er saa modbydeligt; beflit dig overhovedet i Alt paa en æ d e l S i m p e l h e d, hvilken til alle Tider har været anseet som et ubedrageligt Mærke paa reel Character og sand indvortes Dannelse.

Imod egentlige Laster finder jeg det overflødigt at advare dig; jeg anseer dig betrygget derimod ved den Opdragelse, du har faaet, og min Tillid til dig i denne Henseende bestyrkes derved, at du hidtil i Alt har glædet dine Forældre, og vist aldrig vil bedrøve dem.

Vær forsigtig i at vælge dig Omgangsvener og Fortrolige. Vær høflig mod alle, men hold dig til de B e d s t e. Du vil snart bemærke og erfare, h v i l k e disse ere; ved at holde dig til d e m, vil du ogsaa selv desto mere erkiendes at høre til de B e d s t e s C l a s s e. Jeg venter og forlanger af dig, at du altid vil forsvare din Plads i denne. Vedbliv at nære fortroligt Venskab med din forrige Meddiscipel og nu Medstuderende,¹⁾ og lad Ungdoms-Venskabet være stiftet for det hele Liv, saa vidt du og han — det jeg er forvisset om — vedblive at fortjene hinandens Agtelse og Kiærlighed. Hold dig meget til d i n F a d e r s V e n n e r, og til disse fremfor andre; dette vil blive dig baade til Ære, Gavn og Fornøielse.

¹⁾ Senere stiftamtmand, baron F. C. Holsten (1804—85), der samtidig med C. Th. Engelstoft dimitteredes af J. B. Daugaard (jfr. *Acta solennia* ved universitetets 300 års fest for reformationen 1836, s. 42).

Du vil herefter nyde en hyppigere og friere Indtrædelse end hidtil i det selskabelige Livs Kredse, Den Frihed, jeg allerede længe, i Tillid til din Forstandighed, har ladet dig nyde, gør, at deri Intet vil være ganske nyt for dig, og jeg kan desto mere stole paa, at du selv vil forstaae at iagttage Alt det, der kan anbefale et velopdraget ungt Menneske. Ikkun eet Raad vil jeg derfor give dig, en enkelt Gienstand betræffende. Befat dig ikke med at modtage *Spillépartie*. Følgen deraf vilde blive 1) at du rives ud af Ungdommens Selskab for at fængsles til et Spillebord hos gamle Folk, 2) at du bliver af med dine Penge; 3) at du faaer Skiænd og Utak ovenikøbet. Saasnart du har sagt nei eengang, lader man dig siden være i Fred. Du vil altid forefinde unge Mennesker af begge Kiøn, med hvilke du kan fornøje dig meget bedre, og i hvis Selskab det vil være langt naturligere at finde dig beleven og munter, end taus og alvorlig ved et Spillebord.

Da jeg, som du veed, holder mere af megen Moralitet end af mange Moraler, saa vil jeg indbefatte alt det Øvrige, jeg ønsker og venter af dig, i den, af mig oftere gientagne, gamle Sætning: »min Søn! vær viis og glød mit Hierte.«¹⁾ Derved giengælder du bedst den inderlige Kiærlighed, hvormed du elskes af

din oprigtige Fader

Engelstoft.

Kiøbenh. d. 7 Nov. 1822.

Til Studiosus Christian Thorning Engelstoft.

II.

Min kiære Søn!

Efterat du nu har giennemgaaet den foreskrevne Cyclus af almindelige og præliminære Kundskaber, er du behørigen forberedt til, med Held at lægge dig efter et bestemt Hovedstudium.

I Henseende til Valget af et saadant har jeg ganske villet lade det komme an paa din egen Villie og Tilbøielighed, baade fordi det i Almindelighed lykkes bedst, som man har meest Lyst til, og fordi ethvert Hovedstudium i sig selv ikkun er at betragte som en Green af det store Kundskabstræe, ved hvis Frugter Aanden næres, styrkes og dygtiggøres til Virken i den udvortes Verden. Enhver særskilt Bane har desuden sine eiendommelige Uleiligheder og Besværligheder ved Siden af dens egne Fordele eller Behageligheder, saa det er vanskeligt nok at raade, og derfor bedst, at Tilbøieligheden afgør.

¹⁾ Denne formaning havde Laurids Engelstofts fader, provst Chr. Engelstoft, rettet til sønnen ved hans konfirmation 1789 (Wegener, »L. Engelstoft«, s. 5).

Det Hovedstudium, du har valgt, giver intet andet efter i videnskabelig Interesse; det har endog det forud, at det umiddelbar beskæftiger sig med det Høieste. Men herved maa ikke tabes af Sigte, at Theologien egentlig ingen Videnskaber for sig, men alle Videnskabers Toppunkt, hævende sig, ikke selvstændig eller eenestaaende, men paa de øvriges Basis, til Himlen.

Den Basis, uden hvilken ingen ægte videnskabelig Theologie gives, er fornemmelig Philosophie (Fornuftgranskning) ledet ved og støttet paa Kundskab om Naturen og om Begivenhederne i Menneskeverdenen. Theologiens rette Basis er altsaa en ved physiske, historiske og fra disse uadskillelige philologiske Kundskaber oplyst og skiærpet Fornuft. Den allene fatter, rectificerer og bringer til Reenhed de religiøse Forestillinger, som efterhaanden udvikle sig hos alle Folk; den allene bedømmer og bestemmer ældre eller nyere Lærdømmes Værd ved at prøve dem efter sine egne evige Love, ligesom det er den allene, der kan stadfæste Agtelsen for og betrygge Nyttens af Christendommens hellige Bøger — nemlig ved deres fornuftige Forklaring. At hertil behøves grundige philologiske og historiske Studier er af sig selv indlysende, da man først ved disse sættes istand til rigtigheden at forstaae de hellige Skribenters Ord og Udtryk og rigtigheden at fatte deres, ved temporære, locale og personlige Forholde bestemte eller modificerede, Synsmaader.

Men da Christendommen efter og siden dens Stiftelse har i Tidens Løb uddannet sig til et fra dens første Simpelhed meget forskielligt kirkeligt og dogmatisk System, saa er intet vigtigere, end paa Historiens Vei at forfølge denne Uddannelse. Kirkehistorien (under hvilken jeg her ogsaa indbefatter de kirkelige Lærdømmes Historie) vil lade dig see, hvorledes den christelige Kirke og dens Lærdomme efterhaanden have antaget en vis Skikkelse, og navnlig, hvorledes de sidstes oprindelige Simpelhed er gaaet over til et kunstigt og tildeels for kunstlet System. Beskuelsen heraf vil blive dig mere interessant end behagelig; thi du vil se, hvorledes Ufornuft, Exaltation, Forskrulsel, Herskesyge, Cabaler, Egen nytte og andre daarlige eller uædle Lidenskaber som oftest spillede Hovedrollen, og i de fleste Tilfælde seirede over det Fornuftigere og Bedre; du vil til enhver Tid finde for dig et stort Partie, som, af Eenfoldighed eller Herskesyge, stræbte at udelukke Fornuftens Brug i Religionen, hvorved denne berøves sin sande Værdighed. Thi Fornuften er det guddommelige Lys i os; at foragte den, er at bespotte den, som gav os det.

Vil du nu i dit theologiske Studium gaae den philosophisk-historiske Vej, som jeg har betegnet dig, saa vil du sikkert blive

en sand videnskabelig og oplyst Theolog, der veed at skille Kiærnen fra Skallen, de evige Sandheder fra Indklædningernes Mangfoldighed.

Jeg overgiver dig i værdige Hænder, hvis Veiledning ikke kan andet end blive dig til stor Gavn. Benyt den med din sædvanlige Flid, men saaledes, at du selv tænker og selv studerer. Læg Mærke til Meningernes Forskiellighed og Grundene for enhver; det hører til Fuldstændighed og Grundighed i Kundskab, at vide Beskeed om begge Dele; men erkiend ingen anden A u t h o r i t e t end din egen ved uafsladelig Øvelse og ved bestandig Tilvæxt i Kundskab skiærpede og styrkede F o r n u f t, og gaae stedse ud fra den Synspunkt, at den meest perfectionerede Christendom og den høieste Fornuftmæssighed m a a e smelte sammen i eet.

Dersom dit theologiske Studium fører dig til et saadant ægte videnskabeligt Maal, saa er dets Hensigt i væsentlig Maade opnaaet. Der gives for nærværende Tid iblandt de protestantiske Theologer en stor Deel Obscuranter, Zeloter, Pedanter, Kiættermagere, Hyperorthodoxe og Pharisaer; det er en s l e t Race; vogt dig for dem, og bliv dem ikke liig. Med Guds Hielp vil du allerede ved den Underviisning, jeg selv har givet dig, derimod være betrygget.

Jeg har den Fornøielse, herved at levere dig nogle af de vigtigste Hielpemidler, du til det theologiske Studium behøver. Intet er mig kiarere end at give dig Beviser paa min Kiærlighed til dig, hvilken du fortienet ved den Glæde, du vedbliver og fremdeles vil vedblive at giøre mig.

Din elskende Fader

Engelstoft.

Til Hr. Studiosus Theol. Chr. Engelstoft.

III.

Min kiære Søn!

Siden du nu er kommen til den Alder og den Epoche i Livet, da du skal begynde mere umiddelbart at styre dine egne Handlinger og mere selvstændig at indtræde i Livets Forholde, saa gør min Kiærlighed til dig, min Omhu for dit Vel og min Tillid til din Forstand og Modenhed, at jeg ved denne vigtige Epoche ikke kan ligesom overlevere dig til dig selv og Verden, uden at medgive dig nogle Anviisninger og Leveregler, som jeg ønsker, at du stedse vil beholde for Øie, fordi jeg er vis paa, at du derved vil befinde dig vel.

Jeg tænker her ikke nærmest paa de religiøse og moralske G r u n d s æ t n i n g e r, der bør være vore Handlingers øverste Ledere, og uden hvilke der hverken gives noget sandt Menneske eller Borgerværd, eller nogen sand Tilfredshed og Lykke i Livet;

thi vare disse Grundsætninger ikke allerede saaledes rodfæstede hos dig, at de vare blevne til en urokkelig Fond og sammensmeltede med din hele Character og Tænkemaade, vilde det uden Tvivl nu være for sildigt at anbefale dig dem; i denne Henseende glæder jeg mig ved at turde antage, at jeg intet andet har at ønske og bede om, end at Gud vil give dig Naade til at bevare, hvad du allerede har erhvervet og eier.

Men ved Siden af hine Grundsætninger som det Første, gives der Maximer og Klogskabsregler, paa hvilke Velvære og Tilfredshed i Livet og Borgersamfundet, tildeels ogsaa vor Stræbens og Virksomheds Held væsentlig beroer. Nogle saadanne anbefaler jeg herved til din Opmærksomhed; de udspringe af min Attraa efter at befordre dit Vel, og min Alder og Erfaring vil være dig Borgen for deres practiske Værd.

Stræb at bevare din *Selvstændighed* eller, med andre Ord, vogt dig for at blive mere, end fornødent er, afhængig af andre. Som Middel dertil beflit dig paa en saadan Omhu i din Oeconomie, at du saa lidet som mueligt skal trænge til nogen andre. Paa den Maade vil du ogsaa bedst opnaae at staae paa en behagelig Fod med alle, efter det gamle jydske, den jydske Character saa tilsvarende, Ordsprog: »Hielp dig selv og vær hver Mands Ven.«

Stød Ingen fra dig; men hold dig kun til dem, med hvilke det kan være dig til virkelig Fyldestgiørelse, saavel som til Ære og Gavn at staae i nærmere Forhold; knyt *noie Forbindelse* og Venskab kun med *Faa*, hvis moralske Værd, saavelsom øvrige Egenskaber, samt Forholde, du nøie kiender.

Viis sømmelig Deference og, hvor passende Anledning gives, en vis Opmærksomhed for ældre og paa høiere Trin i Borgerselskabet staaende Mænd, hvis Godhed og Yndest for dig maa blive dig til Hæder og kan blive dig til Gavn, dog uden al Paa-trængenhed eller Kryberie, som den der gaaer sin Vei ligefrem og er sig sit eget Værd bevidst.

Vær human, maadeholdende og forsigtig i alle dine Domme og Yttringer, sky Alt, hvad der ligner Disputer, og indlad dig hverken mundtlig eller skriftlig deri, allermindst forsaavidt de betræffe Religion eller Politik; thi hvad den første angaaer, da have til alle Tider alle mere Dannede og Oplyste været, ere og ville blive eenige om de faa Grundsandheder, som udgiøre Religionens Kiærne, og at disputere om de Sætninger, der ikke ere andet end forskellige Former og Indklædninger af hine Sandheder, er af Alt baade det Unyttigste og for dannede Mennesker det meest uværdige; og hvad Politiken angaaer, da er Competencen til at bedømme den sielden størst der, hvor der meest disputeres om den.

Afviis paa en høflig Maade alle de Forslage eller Insinuationer,

hvorved din Character eller Agtelse i mindste Maade kunde compromitteres. Undgaae endog alt det, der, skjønt i sig selv ustraffeligt eller forsvarligt, dog kunde medføre Skin af Noget, som ei var aldeles foreenbart med en reen Character, en værdig Conduite eller en forædlet Tact.

Gjør dig til Regel, ja ufravigelig Regel, 1) aldrig at gaae i C a u t i o n for Nogen, med mindre din Mening er, under denne Form at gjøre en O p o f r e l s e til Nogens Bedste, og det, du paa den Maade opofrer, ikke er mere, end at du uden Skaar i dit Velfærd kan afsee det. 2) aldrig (hvis du ellers dertil bliver istand) at g i v e P e n g e l a a n til andre uden tilbørlig Sikkerhed, undtagen forsaavidt det er din Mening, under denne Form at yde Nogen Bistand — hvilken Hielpsomhed fortjener Roes — og den Opofrelse, du da gjør, ikke er større end du kan taale Tabet, hvorpaa du maa være beredt.

Du vil gjøre vel i at opsætte Valget af den Person, med hvem du tænker at dele Livets Glæder og Sorger, indtil du er istand til at forsørge en Familie. Under alle Omstændigheder gjøre du dette Valg med alt det Overlæg, et saa vigtigt Skridt udkræver, og ikke uden at høre dine Forældres Mening, hvis Kiærlighed har saa stor Fordring paa din Fortrolighed.

Nær du engang indtræder i offentlig Stilling, da sæt hele din Ære i at g i ø r e d i t E m b e d e s o m d u b ø r. Mag det saaledes, at Ingen skal vove at ringeagte dig i nogen Henseende, og at du hvert Øieblik kan være rede til Ansvar for alle dine Embedshandlinger. Embedsmandens offentlige Character maa være saa reen som det Speil, hvis blanke Flade trodser enhver Plets Paasættelse.

I dine Embedsforholde til Overordnede, Jevnordnede og Underordnede brug og bevar den Conduite, der forskaffer Agtelse uden at formindske Velvillie. Hvad Pligt fordrer, maa ikke i noget Tilfælde tilsidesættes; men heri maa dog altid mere ses paa det Væsentlige end det Uvæsentlige. I mindre betydelige Ting at være eftergivende, og i det Hele at vise Humanitet i collegiale Forholde er at sætte sig selv istand til med desto større Held at opretholde og forsvare det Vigtige og Væsentlige, naar Saadant skulde gøres fornødent.

Under disse Maximer og Regler, der atter slutte sig til de Principer, som jeg, Gud skee Tak med alt ønskeligt Held, har stræbt at nedlægge og udvikle i din Siel, vil din egen Forstand og Eftertanke let kunne henhøre andre, speciellere. Gid du, under Guds Velsignelse, med hine og disse maa berede dig saa lykkelig en Fremtid, som dine ømme Forældre altid have ønsket dig; derom bede idag med fordoblet Inderlighed og Glæde din Moder, Bedste-

moder, Marie¹⁾ og, med Tak for den Glæde, du har gjort mig og fremdeles agter at gjøre mig, din høitelskende Fader

Engelstoft.

Kiøbenhavn d. 11 Jan. 1827.

Mindedigt 1854 over Caspar Holten Grevenco- Castenschiold.

Meddelt af A. Thiset.

Kammerherre, Ritmester A. Castenskiold har overladt mig det efterstaaende Mindedigt, som er skrevet i Anledning af Kammerherre, Oberstløjtnant, Stænderdeputeret Caspar Holten Grevenco-Castenschiold til Store og Lille Frederikslund, Hørbygaard og Hagestedgaard. Død 13. Febr. 1854. Forfatteren er daværende Sognepræst til Sorterup og Ottestrup, senere til Stillinge og Provst i Slagelse Herred Jens Martin Georg Bondesen, f. 3. Juli 1812, † 22. April 1895, Forfatter til Salmerne 343 og 524 i Røskilde Konvents Salmebog (jvf. ogsaa »Kirken og Hjemmet« 25. Sept. 1910).

Da Mindedigtet formentlig yder et ikke uvæsenligt Bidrag til to ansete Mænds Karakteristik og er lidet kjendt, meddeles det her.

En Adelsmand er død! ei en af dem,
hvis Adel kun af Ahner skyder frem.
Nei, han som nu er død, hans Adelsbrev
fra Aandens sande Værd sig ogsaa skrev.
Hans Villie, reen og kræftig, Haand i Haand
gik med en sjelden klar og oplyst Aand.
I al sin Idræt og i al sin Færd
han med sin Aand's og med sin Villie's Sværd
ubøiet stedse kjæmpede for det,
der viste sig for ham som Sandt og Ret.
Hans Retsind stundom førte ham til Strid
mod mangen Mening fra den nye Tid.
Om han tog feil, hvad eller havde Ret,
det Tiden dømme skal — vi veed kun det,
at godt og ædelt var hans Øiemed!
Han derfor mindes bør med Kjærlighed.

¹⁾ Magdalene Katrine Engelstoft, f. Estrup (1786—1878). — Hendes moder Geske Katrine Estrup, f. Jungersen (1757—1830). — C. Th. Engelstofts plejesøster Mette Marie Engelstoft (1811—46), senere gift med prof. F. C. Bornemann.